

Савченко Андрій Володимирович,

начальник контрольного відділу
Департаменту організаційно-аналітичного
забезпечення та оперативного реагування
Національної поліції України, доктор
юридичних наук, професор

КОРУПЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ: ВИДИ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВЧИНЕННЯ

Відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 р. № 2617-VIII (набирають чинності з 01.01.2020 р., крім п. 2 розділу II, що вже набрав чинності з 24.04.2019 р.) [1] центральним поняттям у Кримінальному кодексі (далі – КК) України [2] буде вважатися поняття «кримінальне правопорушення», яке поділятиметься на кримінальні проступки та злочини. Крім того, поняття «корупційні злочини», яке розкрито у примітці до ст. 45 чинного КК України, буде трансформоване у поняття «корупційне кримінальне правопорушення». Слід уточнити (з урахуванням положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції» від 02.10.2019) [3], що корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважатимуться кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 366-1, 368–369-2 цього Кодексу. Наголосимо, що не всі з перерахованих кримінальних правопорушень, про які йдеться у наведеній вище примітці, належатимуть до категорії «злочини», а отже вважатимуться кримінальними проступками. Далі варто було б зупинитися саме на видах останнього різновиду корупційних кримінальних правопорушень і охарактеризувати ті кримінально-правові наслідки, що наставатимуть за його вчинення.

Спочатку окреслимо коло корупційних кримінальних проступків. Як відомо, до них повинні бути віднесені передбачені КК України діяння (дії чи бездіяльність), за вчинення яких передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

З цього випливає, що корупційними кримінальними проступками вважатимуться діяння, передбачені:

– по-перше:

а) ч. 1 ст. 357 «Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження» КК України, оскільки в ній: 1) йдеться, з-поміж іншого, про «заволодіння офіційними документами, штампами чи печатками», при цьому решта форм прояву цього діяння, описаних законодавцем у згаданій частині цього Кодексу, безпосередньо не може вважатися корупційними, адже вона безпосередньо не пов'язана з таким способом вчинення кримінального правопорушення, як зловживання службовим становищем; 2) санкція передбачає застосування штрафу до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до трьох років;

б) ч. 3 ст. 357 КК України, оскільки в ній: 1) прямо зазначено про «незаконне заволодіння будь-яким способом (підкреслено нами. – авт.) паспортом або іншим важливим особистим документом», тобто спосіб такого заволодіння може бути й через зловживання службовим становищем; 2) санкція передбачає застосування штрафу до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до трьох місяців, або обмеження волі на строк до трьох років;

– по-друге, незалежно від способу вчинення діяння (що є характерним для кримінальних проступків, передбачених ст. 357 КК України):

а) ч. 1 ст. 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням» КК України, санкція якої передбачає штраф від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до двох років, або обмеження волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого (з 01.01.2020 – штраф буде у межах від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян);

б) ч. 1 ст. 364-1 «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» КК України, в санкції якої встановлено штраф від ста п'ятдесяти до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт на строк до трьох місяців, або обмеження волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років (з 01.01.2020 р. – штраф буде у межах від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян);

в) ч. 1 ст. 366-1 «Декларування недостовірної інформації» КК України, у санкції якої зазначено про застосування штрафу від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавлення волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Отже, з 01.01.2020 р. корупційними кримінальними проступками будуть вважатися діяння, передбачені частинами 1 і 3 ст. 357, ч. 1 ст. 210, ч. 1 ст. 364-1 та ч. 1 ст. 366-1 КК України. Не належатиме до корупційних проступків кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 365-2 «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги» КК України, санкція за вчинення якого зараз передбачає обмеження волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до десяти років, однак з 01.01.2020 р. вона буде посилена (штраф від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до десяти років) і відповідатиме вже санкції за злочин, а не за кримінальний проступок.

За вчинення особою будь-якого корупційного кримінального правопорушення (безвідносно чи то буде злочин, чи кримінальний проступок) наставатимуть негативні кримінально-правові наслідки, що зараз характерні за вчинення корупційного злочину [4, с. 19–21], зокрема при вирішенні питання про: а) звільнення від кримінальної відповідальності (ст.ст. 45, 46, 47, 48 КК України); б) призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК України); в) звільнення від покарання та його відбування (ч. 4 ст. 74 КК України), у т.ч. з випробуванням (ч. 1 ст. 75 КК України), з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ч. 1 ст. 79 КК України), а також застосування покарання про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ч. 3 ст. 81 КК України) або заміну невідбутої частини покарання більш м'яким (ч. 4 ст. 82 КК України); г) зняття судимості до закінчення строків, зазначених у ст. 89 цього (ч. 2 ст. 91 КК України). На додаток до наведених вище положень слід зазначити, що вчинення корупційного правопорушення (проступку включно) розглядатиметься як підстава до застосування спеціальної конфіскації (ст. 96-1 КК України), у т.ч. за вчинення корупційних кримінальних проступків, передбачених ч. 1 ст. 210 та ч. 1 ст. 364-1 цього Кодексу.

Поряд з негативними наслідками, як не дивно, для корупціонера, що вчинятиме кримінальний проступок можуть

наставати й певні, якщо так їх можна назвати, «позитивні» наслідки. Зокрема, з 01.01.2020 р. готування до корупційного кримінального проступку не буде тягнути за собою кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 14 КК України), а якщо особа буде засуджена за вчинення корупційного кримінального проступку, то судимість буде погашена після відбуття покарання (п. 2-1 ст. 89 КК України), без встановлення будь-якого додаткового строку.

Сподіваємося, що наведені вище уточнюючі позиції щодо видів корупційних кримінальних правопорушень і кримінально-правових наслідків, що наставатимуть за їх вчинення, стануть у нагоді при правильному застосуванні відповідних норм КК України в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII (набирає чинності з 01.01.2020 р., крім п. 2 розділу II, який набрав чинності з 24.04.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення: 20.10.2019).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (у редакції від 27.06.2019). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.10.2019).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції : Закон України від 02.10.2019 № 140-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-20#n23> (дата звернення: 21.10.2019).

4. Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика) : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2016. 168 с.

Саковський Андрій Анатолійович,

директор навчально-наукового інституту
№ 2 Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ДІЗНАННЯ

За змістом ч. 1 ст. 214 КПК України, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинений кримінальний проступок або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, зобов'язаний